

VEGYESEK.

— **Culturpolitikai közvélemény.** Az, a mi nálunk nincs, de a minnek lennie kell, ha művelt nemzet akarunk lenni s egyáltalán, ha lenni akarunk. A meddig csak mi, az iskola emberei foglalkozunk a nemzeti cultura kérdéseivel, s kívülünk még néhány idealista író vagy kivételesen egy-egy politikus; a meddig az oktatásügyi reformok nem érdekelnek szélesebb rétegeket, mint a miniszterektől összehívott enquete-eket és a tanpálya embereit; a meddig a nemzet intelligentiája csak olyan esetekben formál véleményt és gyakorol nyomást az intéző körökre, a mikor gyöngye tanulók kényelme forog szóban, mint az a görög nyelv eltörlésének mozgalmánál is történt, máskor ellenben közömbös minden iskolai kérdés iránt: addig a culturának nincsenek elég mélyreható gyökerei nálunk. Nem várhattuk, hogy a legutóbb lefolyt választási küzdelemben, a hol pedig a legközelebbi lustrum programját feszegették, a köznevelésnek a politikai discussiókban valami nagy tere jut; hiszen a köznevelés kérdései kevésbé alkalmasak arra, hogy velök tömegekre lehessen hatni, vagy pártok ellenében érvekkül lehessen őket forgatni; de mégis a culturális érzék jelentékeny lanyhaságára vall, akár választókban, akár a választottakban, hogy Magyarország törvényhozói még intelligensebb választókerületekben is oly kevésbé érezték szükségét annak, hogy culturpolitikai kérdéseket is fejtegetsenek. Szívesen jegyezzük fel e lapokon is, melyek a napi események hullámverésétől távolabb eső czélt és maradandó érdekeket szolgálnak, hogy közoktatásügyi miniszterünk nemcsak a csekély számú kivétel közé tartozik, a mi hivatali állásából kifolyólag természetes is, hanem azzal, a mit mondott, jelét adta annak is, mennyire tudatában van a culturpolitikai közvélemény szükségének. Csáktornyai beszédéből, melynek igen terjedelmes része oktatáspolitikával foglalkozik, ez az eszme igen világosan és élesen domborodik ki, kapcsolatban az egységes és szerves nemzeti köznevelés eszméjével. Beszédének idevonatkozó részei a következők:

• Minden törekvésem az egységes közoktatás szerves, egymást kiegészítő és harmonikus működést biztosító kiépítése.

Ha igaz, uraim — és ehhez alig fér kétség —, hogy nemzetünk fenmaradása és fejlődése a magyar nemzeti culturprobléma megoldásától függ, attól a problémától ugyanis, hogy fel tudjuk-e úgy szívní magunkba a nyugati culturát, hogy azért mégis nemzeti és magyar legyen művelődésünk minden ízében: úgy a nemzet egész erejét össze kell szedni a nemzeti közoktatás minél hatalmasabb arányú kiépítésére, —

mert habár nem állítom is, hogy az egységes magyar culturának nincsenek még egyéb eszközei is, a nemzeti közoktatás hatalmas felvirágzása nélkül e nemzet individuális felsőbb fokú kulturát el nem érhet soha.

Ha sokat tett és áldozott az állam, egyház és társadalom a nemzeti közoktatásért eddig is, felelősségteljes állásomban kimondom, a nemzet színe előtt, hogy az eddiginél minden irányban és minden tényezőnek sokkal többet kell tennünk. Az egységes szerves nemzeti közoktatás az az archimedesi pont, melyből nemzetünket nagygyá és hatalmassá lehet felemelni. A magyar általános politikai élet levegőjét új termékeny és nem meddő elemeknek kell átjárníok. Csak közjogi gravaminális politikával és szórászhasogatásokkal tartalmaz magyar nemzeti politikát nem lehet alkotni és fentartani. *Szükséges, hogy az általános politika légkörének domináló elemei a magyar cultura, és hozzá teszem, a magyar gazdasági élet talajából fakadjanak.* A nemzet millióinak véérébe menjen át a nemzet jövőjét leghatalmasabban biztosító culturproblémák iránt az érdeklődés és tettvágy. Míg a culturpolitika csak szak- és tárczapolitika lesz és nem válik általános politikává, mely mindenkit közéről érdekel, a nemzet zöme nem látja be a culturpolitika nagy nemzetfentartó fontosságát. Közoktatásunk egész vonalán a felsőbb oktatástól le az elemi oktatásig egyházaknak, társadalomnak és államnak, az egész politikai világnézetnek át kell hatva lenni annak tudatától, hogy erélyesebben kell az eszközök megteremtéséhez látnunk. És birnunk kell az önfegyelmzés azon erényével, hogy ezekben a kérdésekben egyesült erővel küzdjön mindenki — keresve bármely politikai irány a haza boldogulásának útját.

Fel kell ismerni minden vezérlő politikusnak és velök az egész nemzetnek, hogy az a *legjobb általános politika, ha a nemzet közoktatásügyére, és hozzáteszem: gazdasági életére, összpontosítjuk a legtöbb szellemi és anyagi erőt és ezekkel az elemekkel töltjük be az általános magyar politikai világnézetet.* Itt keressük, mert csakis itt találhatjuk fel az életerős nemzeti politika gyökerét. Itt van a széles és termékeny réteg, mely a nemzet jövőjét szilárdan hordozza. S ha az új elemekkel telített politikai világnézet terjed szét az országban: akkor sok félreértésnek elejét vesszük, a társadalom értékítélete, aestimatiója kigyógyul abból a hibából, a melyben még benne van, hogy a különböző foglalkozási körök kölcsönös kisebbitésében szenved és értékét nem az igazi mérték, hanem előítéletek szerint mérlegeli. Akkor tisztán fogja a magyar társadalom látni, hogy az igazi mérték nem lehet más, mint az az érték, melylyel valami foglalkozási kör a nemzet erkölcsi és anyagi erjét fokozza, emeli. És ekkor az őt megillető helyre fogja omelni a tanári és tanítói pályát, melyet fokozatosan javítani eddig is törekedett. Mert ne éljünk semmiféle tanulmányi rendszer iránt nagy illúsióban. Sokat

Fontosabb a rossz tanterv, a rossz tanulmányi rendszer, — de mindent megjavíthat a hivatása magaslatán álló elégedett tanító. Fő elvem volt és marad: emelni a tanári és tanítóképzést, de vele együtt iparkodjunk megcorrigálni az állam és társadalmi értékítéletét.»

Az a zajos tetszés és helyeslés, mely a gyors-írói feljegyzések szerint a beszéd e részét is mindtunalan megszakította, szóval a beszéd külső szónoki sikere bizonyosság a mellett, hogy lehet hatni oktatásügyi kérdésekkel még választó közönségre is, csak az kell hozzá, a ki át legyen hatva ama nagy szerep tudatától, mely az oktatásügyet a nemzet nagy feladatok sorában megilleti. A beszéd közvetlen hatása egyúttal bizonyosság a mellett is, hogy közönségünkben lehet fejleszteni az oktatásügyi iránti érdeklődést és lehet teremteni kulturpolitikai közvéleményt. Kívánjuk, hogy a miniszter, a mint tudatában van e szükségletnek, találja is meg kielégítésére az eszközöket és módokat. Sikerüljön neki azt az aestimatiót, melyet csáktornyai beszédében a közoktatásnak nyújtott és követelt, hazaszerte mentül általánosabbá tenni s igazi tanügyi közvéleményt ébresztve, a nemzet élő szelleméből organikusan kifejleszteni az egységes nemzeti oktatás nagy szervezetét.

— A középiskolai tantervek revisiója ügyében az Országos Közoktatási Tanács már megkezdte munkásságát. Az állandó bizottság nov. 10-én dr. *Beöthy* Zsolt elnöklésével tartott ülésében dr. *Heinrich* Gusztáv előadó tanácsos terjesztette elő jelentését és javaslatait a középiskolai tantervek revisiójáról. Ez a jelentés a jelen füzet más helyén olvasható. Az állandó bizottság egyhangúlag elfogadta dr. *Heinrich* Gusztávnak azt az indítványát, mely szerint a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr felkérendő lesz, hogy hatalmazza fel a tanácsot arra, hogy javaslatait esetleg az 1890: XXX. t.-cz. módosításával tehesse meg, s a tanács ily értelemben fölterjesztést intéz a miniszter úrhoz. Az előadói jelentést pedig kinyomatta a tanács, s ennek alapján foglalkozott november 17-én tartott ülésén a kérdőpontokkal. A tanács ez ülésen folytatta a középiskolai tanterv revisiójának előkészítésére vonatkozó tárgyalásait. Az állandó bizottság a szakbizottság elé terjesztendő kérdőpontokat a következő szövegezésben állapította meg:

1. Mennyiben tartalmaznak a mai tantervek és utasítások oly követeléseket, a melyek az ifjúság szellemi fejlettségének közepes mértékét tartván szem előtt, kétségtelenül túlterhelésre vezetnek és mily módon volnának e követelések a középiskola céljának veszélyeztetése nélkül alászállítandók, esetleg eltávolítandók?

2. Általános a panasz, hogy az ifjúság készülsége a nemzeti iro-

dalomnak és történetnek, hazánk földjének és alkotmányának ismeretében a jogos követelményeknek nem felel meg, mennyiben gyökerezik ez az eredménytelenség magában a tantervben és mily intézkedésekkel volna az elhárítandó?

3. A mennyiben az 1. és 2. pontban foglalt kérdések eldöntése egyes új tárgyaknak fölvételét, vagy most is kötelező tantárgyak anyagának kibővítését követelné meg, kérdés: mely tantárgyak anyagának vagy szerepének megszorításával volna a szükséges hely és idő nyerhető?

4. Fenttartható-e a görögpótló tanfolyam mai anyaga és tanterve? Ha nem: mely anyag tehető és esetleg mely beosztással az 1890: XXX. t.-cz. 2. §-ában megállapított tananyag helyébe; ha pedig e törvény megváltoztatása ez idő szerint nem volna kieszközölhető, mi módon volna az idézett törvénycikk keretében a törvénykövetelte anyagának a mainál helyesebb és üdvösebb beosztása megállapítható?

— A magyar nyelvű pædagogiai Herbart-irodalom bibliographiájához több értékes pótlás érkezett be. Mind az összeállító dr. Waldapfel János úr, mind a szerkesztőség azt a kérelmet nyilváníttja, hogy a kinek ily pótló adatokról van tudomása, sziveskedjék az adatot beküldeni. Az összes kiegészítések majd együttesen, egy pótlék-összeállításban fognak megjelenni.

— A tanítók háza érdekében az «Eötvös-alap» országos tanítóegyesület most azzal a felhívással fordul Magyarországon összes tanítószághoz és általában a jótékony vagyonosabb osztályhoz, hogy a «visszatérítési pénztár» szelvényeit engedjék át e nemes célra. E szelvényeket t. i. készpénzvásárlásoknál az üzletek a vevő kívánatára minden áremelés nélkül kiszolgáltadják; s ez intézményt, melyet közgazdasági szempontból a kereskedelmi miniszterium is helyeselt, akarja most az Eötvös-alap országos bizottsága a tanítók háza javára felhasználni. A szelvények *Roller Mátyás* egyesületi pénztárhoz küldendők be. (Budapest, VI. mezező-utca 1. sz.)

— Pápai Károly dr.-nak, a korán elhunyt jeles szibériai utazónak, becses irodalmi hagyatékát, *Az urálvidéki rokon népek anthropológiáját*, kiadni szándékozik a *Magyar Néprajzi Társaság*. Fölvívjuk olvasóink figyelmét e mind anthropologiai, mind ethnologiai szempontból nagy fontosságú munkára, a mely a magyar faj eredetének homályára is világot fog vetni. A munka 12—14 ívnyi terjedelemben táblázatokkal, mintegy 15 anthropologiai illustratio-lappal, továbbá a szerző arcképével fog megjelenni. Előfizetési ára 3 frt, mely összeg egyszerűen a Magyar Néprajzi Társaságnak czímére küldendő. Megrendelőül dr. *Zoltai Gyula* tanárnál (VI., Felső erdősor 1.) jelentkezhetni.